

Öğretim Teknolojisi Olarak Televizyonda Görselleştirme ve Sunuş: Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı Uygulamaları

Yard. Doç.Dr. Serap Öztürk*
Yard. Doç.Dr. Mediha Sağlık Terlemez
Yard. Doç. Nedim Gürses

GİRİŞ

Televizyon yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte modası geçmiş bir araç gibi görünse de neredeyse her evde bulunan ve yaygın olarak kullanılan bir kitle iletişim aracıdır. Bu nedenle, televizyonu bir eğitim aracı olarak kullanmanın hem öğrenci hem de uzaktan öğretimi açısından olumlu yanları vardır. Ulaşma maliyetinin düşüklüğü ve uzaktan öğrenen bireyde aidiyet duygusu yaratmadaki katkıları bunların başında gelmektedir.

Uzaktan öğretimde televizyon sistemin destekleyici bir parçası olarak düşünülüp, ona göre planlandığında; bu planlamada, televizyonun eğitimde yüklediği su işlevler göz önüne alınır: Öğretimi destekleme ve zenginleştirme, bilgi verme, açıklama, açıklık getirme, özetleme, pekiştirme, güdüleme, boşlukları doldurma, çalışma hızı empoze etme, bir kaynağı geniş kitlelere götürme, tutum değiştirme, ulaşılması güç olgu ve olayları sunma.(1)

Türkiye’de okullaşmanın en düşük olduğu 0-6 yaş grubunda 8.5 milyon çocuk bulunmakta ve bu çocukların %30’unu 5-6 yaş grubu çocukları oluşturmaktadır. (2) İstenilen sayı ve sürede okulöncesi öğretmeni yetiştirebilmek için uzaktan öğretim sistemi ile okulöncesi öğretmeni yetiştirme görevi Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi’ ne verilmiştir.

Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı (OÖLP), Anadolu Üniversitesinin dört yıllık bir lisans programıdır. Kız meslek liselerinin ilgili bölümlerinden mezun olan ve ÖSYS sonucunda OÖLP’ye yerleştirilen öğrenciler lisans eğitimlerini tamamladıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı’nın ihtiyacı doğrultusunda okulöncesi öğretmeni olarak atanacaklardır.

OÖLP’ de uzaktan öğretim yöntemi ile yürütülen derslerin yanında, 3. ve 4. sınıfta “Okulöncesinde Uygulama” ve “Öğretmenlik Uygulaması” dersleri, belirlenen okullarda uygulamalı olarak yürütülmektedir. Uzaktan öğretim sistemiyle yürütülen tüm dersler, basılı ders araçları olan kitaplar ile televizyon aracılığıyla yürütülmektedir.

OÖLP kapsamında gerçekleştirilen televizyon eğitim programları; televizyon yapım öğelerinin tümünden yoğun bir şekilde yararlanılarak, uzaktan öğretim tekniklerine uygun olarak hazırlanmış, yoğun emek harcayan programlardır.

AMAÇ

Araştırmanın amacı; sözü edilen televizyon eğitim programlarına ilişkin nicel ve nitel bilgiler toplamına ulaşarak, değerlendirmeler yapmaktır. Bu amaçla; görselleştirme aşamasında ne tür yapım öğelerinin hangi sıklıkla kullanıldığı, bu öğelerin öğretici amaçlara ne kadar hizmet ettiği, sunuşta yer alan kişilerin kimler olduğu ve başarı düzeylerinin ortaya konulması, araştırmanın alt amaçlarını oluşturmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın görgül bölümü; bant kayıtları yapılmış televizyon programlarının izlenmesi sürecini kapsayan içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. OÖLP’ye ilişkin diğer bilgiler, ilgili kaynakların taranması yoluyla elde edilmiştir.

Evren ve Örneklem

DERSİN ADI	KİTAP ÜNİTE SAYISI	TELEVİZYON PROGRAMI SAYISI
1. SINIF DERSLERİ		
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE GİRİŞ	10	4
BİLGİSAYAR	10	5

* Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Eskişehir, Türkiye

OKULÖNCESİ EĞ. İLKE VE YÖNTEM.	11	5
İNSAN ANATOMİSİ VE FİZYOLOJİSİ	12	6
ÇOCUK GELİŞİMİ VE PSİKOLOJİSİ	11	5
ANNE-ÇOCUK SAĞLIĞI VE BESLEN.	12	5
TOPLAM 6	66	30
2. SINIF DERSLERİ		
MÜZİK ÖĞRETİMİ	10	5
ÇOCUKTA DİL VE KAVRAM GEL.	14	5
ÇOCUKTA HAREKET, OYUN GEL-ÖĞ.	20	6
KONUŞMA VE YAZMA EĞİTİM	13	4
TÜRKÇE SÖZLÜ VE YAZILI ANL.	11	5
ÖĞRETİMDE PLAN. VE DEĞ.	15	5
GELİŞİM VE ÖĞRENME	11	5
TOPLAM 7	94	35
3. SINIF DERSLERİ		
RESİM ÖĞRETİMİ	10	5
ÇOCUK EDEBİYATI	7	5
OKULÖNCESİNDE BİLGİSAYAR ÖĞ.	9	3
FEN VE MATEMATİK ÖĞRETİMİ	15	4
ANNE-BABA EĞİTİMİ	9	4
REHBERLİK	13	5
SINIF YÖNETİMİ	10	5
BİREYİ TANIMA TEKNİKLERİ	9	4
TOPLAM 8	82	35
GENEL TOPLAM 21	242	100

Çizelge 1: OÖLP Dersler ve Televizyon Eğitim Programları

OÖLP kapsamında, öğrencilerin dört yıl boyunca sorumlu oldukları toplam 32 ders bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı dönemde, henüz dördüncü sınıf bulunmadığından, araştırma ilk üç yıl için sorumlu olunan 25 ders ile sınırlıdır. Üçüncü sınıfta yer alan derslerden biri uygulama dersidir ve bu derse ilişkin televizyon programı yoktur. Ayrıca; Atatürk İlkeleri, İnkılap Tarihi ve Yabancı Dil dersleri Açıköğretim Fakültesi'nin (AÖF) tüm bölümlerinde zorunlu olan ortak derslerdir ve televizyon programları bu öğretim programına özel değildir. Diğer 21 dersin her biri için, televizyon program dizisi yapılmıştır. Program dizileri 3 ila 6 programdan oluşmaktadır.

Çizelge 1'de bu derslerin adları, sınıfları ve televizyon program sayıları verilmiştir.

Araştırma evrenini oluşturan televizyon programı sayısı 100'dür ve araştırma örnekleme, her bir program dizisi için en az program sayısı olan 3 program alınmak kaydıyla, 63 program alınmıştır.

Verileri Toplama ve Çözümleme Tekniği

OÖLP televizyon eğitim programlarında görselleştirme ve sunuş biçimlerinin sorgulandığı araştırmada nicel ve nitel sorgulamalar yapmak üzere; öncelikle belirlenen başlıklarda kodlama yönergeleri oluşturulmuştur. Bu yönergeler doğrultusunda izlemeler yapılmış ve elde edilen veriler çizelge haline getirilmiştir. Başarı ve öğretici amaçlara uygunluk gibi niteliğe ilişkin değerlendirmeler, öznel yorumların etkisini en aza indirmek amacıyla üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiş ve verilerin ortalaması alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

OÖLP TELEVİZYON EĞİTİM PROGRAMLARINDA GÖRSELLEŞTİRME VE SUNUŞ

Temel bilgi kaynağı olan kitaplar aracılığıyla verilen bilginin desteklenmesi, pekiştirilmesi amacıyla hazırlanan OÖLP televizyon eğitim programı üretim süreci, kitap yazarı ve editörlerin de yapım-yönetim grubuyla birlikte çalıştığı ortak çalışmalarla yürütülmektedir.

OÖLP'de televizyon eğitim programı konuları, ders kitapları içindeki ünite ya da önemli konular içinden seçilmekte, seçilen konunun önemi yanında, televizyon teknolojisi ve görüntü diline uygun olmasına da dikkat edilmektedir.

Televizyon programlarının senaryoları; uzmanlar ile birlikte belirlenen konu, ana hatlar ve program amaçları doğrultusunda bir senaryo grubu tarafından hazırlanır. Senaryo oluşturulurken genel olarak programa katılacak kişiler, çekimlerin yapılacağı mekanlar, kullanılacak olan nesne ve grafikler yani televizyon programının öğelerini belirler. Bu belirlemelerde kitap yazarı veya editörler de yönetmene ve senaryo yazarına yardımcı olmakta, bilimsel denetim sürecini yürütmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak yürütülen bu projenin televizyon yapımlarının gerçekleştirme aşamasında; gerek Eskişehir, gerekse diğer illerdeki okulöncesi eğitim kurumları ile birlikte çalışılmaktadır.

I. MEKANLARIN KULLANIMI

Her televizyon programı stüdyo dışındaki doğal ya da genellikle stüdyoda oluşturulan yapay mekanlarda çekilir. Eğitim programlarında mekanın başlıca amacı, izleyiciye öğretilen konuya ilişkin atmosferi sağlamaktır. Çekim yapılacak mekanların seçiminde; kullanıma uygunluğu, alanın ölçüleri, doğru alan tayini, alanı kullanacak kişi ya da kişiler önem taşımaktadır. Kaç kişi katılacak, nasıl bir ortamda sunuş yapılacak, kim ya da ne gösterilecek gibi sorulara verilen karşılıklardan sonra stüdyo ya da stüdyo dışında bir mekan belirlenir. Eğitim programları için seçilen mekan, öğreticiliğe katkıda bulunmalı ya da en azından izleyicinin dikkatini dağıtacak bir biçimde olmamalıdır.

OÖLP televizyon eğitim programlarında görselleştirme ve sunuşta kullanılan program yapım öğeleri; stüdyo ve stüdyo dışı olmak üzere ayrı ayrı incelenmiş ve süre olarak kullanım oranları çizelge 2’de gösterilmiştir.

	STÜDYO		STÜDYO DIŞI		TOPLAM	
	SÜRE	%	SÜRE	%	SÜRE	%
UZMAN	03:32:56	45.8	04:12:05	54.2	07:45:01	41.1
SUNUCU	01:03:40	31.1	02:21:15	68.9	03:24:55	18.1
ÖĞRETMEN	-	-	00:31:06	100	00:31:06	2.8
GÖRÜNTÜ	-	-	01:00:49	100	01:00:49	5.4
ÖRNEK UY.	-	-	04:17:57	100	04:17:57	22.8
RÖPORTAJ	-	-	00:32:20	100	00:32:20	2.9
DRAMA	01:13:10	93.9	00:04:47	6.1	01:17:57	6.9
TOPLAM	05:49:46	31	13:00:19	69	18:50:05	100

Çizelge 2: TV Program Yapım Öğeleri ve Süre Dağılımı

OÖLP Televizyon eğitim programları, çizelge 2’de görüldüğü gibi % 69 gibi bir oranla stüdyo dışı mekanlarda yapılan çekimlerle, % 31 oranında ise stüdyo çekimleri ile gerçekleştirilmiştir. Stüdyo dışı mekanlarda çalışma, özellikle örnek uygulamaları görüntüleme, doğallık ve varolanı sergileme yani yaşamdaki örnekleri aktarma açısından, öğretici anlamda olumlu özellikler taşır. Aynı zamanda kendi içinde zorlukları da olan bir çalışmadır. Dış çekim malzemelerinin taşınması, dar alanlara yerleştirilmesi, çocukların yaşam alanlarını tehdit etmemek (hijyen, oyun alanı), çalışma zamanını onların etkinliklerine göre ayarlamak (takvim ve saat olarak) ve kamera-ışık gibi dış çekim araçlarıyla görevliler faktörüne rağmen doğallığın sürmesini sağlamak aynı bir çaba gerektirir. Çizelgede gözlendiği gibi; alan uzmanı, destekleyici görüntüler, örnek uygulamaların görüntülendiği bölümler ve halktan kişilerle yapılan röportajlar tümüyle kendi mekanlarında gerçekleştirilmiş, sunucu ve akademik uzmanın da büyük bölümü bu tür mekanlarda gerçekleştirilmiştir. Bu sonuç, mekanların kullanımının öğreticiliğe katkısı açısından olumlu bir uygulama gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Stüdyoda gerçekleştirilen çekimler olarak akademik uzman, sunucu ve dramalar yer almaktadır. Bu gruptaki uzmanlar ve sunucu çekimlerinin; özellikle uzun sunumlarda, promter ve birden fazla kamera ile çekim olanağından yararlanmak amacıyla stüdyoda gerçekleştirilmesi tercih edilmiştir. Stüdyo ortamı bu olanakların yanında, çekime katılanların kendi zaman planlamaları ve istenen ortamın yaratılması anlamında da olanaklar sağlamıştır. Drama bölümlerinin çoğunun stüdyoda gerçekleşmesindeki temel neden de, stüdyo ortamının sağladığı olanaklardır. Çekimlerde hem çevreden gelebilecek olumsuz etkenlerin kontrolü hem de oyuncuların yönetim kolaylığı da bu seçimde etkindir.

Bu bölümlerin amacı; bir konuyu belli bir senaryo dahilinde, bilgi sunmak amacıyla canlandırmaktır. Konu somut bir örnek biçiminde sunulur. Dramaların genel yapım biçimleri içinde % 6.9 ile az yer tutması, iyi bir oyunculuk, metin, yönetim, çekim ve kurgu gerektiren bir yapım biçimi (3) olmasıyla birlikte, konuların gereksinim oranlarından kaynaklanmaktadır. Örneğin; Konuşma ve Yazma Eğitimi dersinin televizyon programlarında, öğrencilerin değişik yorumlar yaratmalarına yardımcı olmak amacıyla, konuyla ilgili bir

dramatize bir süreç yaratılmıştır. Örneğin; topluluk karşısında nasıl konuşulur ya da bilimsel bir yazı nasıl yazılır gibi soruların yanıtlarını öğrenciler dramalar aracılığıyla bulmaktadır.

Halktan kişilerle yapılan çekimler, gerektiğinde görüşleri alınmak istenen kişilerin mekanlarında, daha çok da dış mekânlarda yapılan röportajlardır. Örneğin öğretmenin olduğu kadar ailelerin de çocuğu tanıması gereğini anlatırken, ailelerin bu bilinçte olup olmadıklarını veya çocuğu tanımak amacıyla neler yaptıklarını değerlendirmek amacıyla, velilerle kısa röportajlar yapılmıştır.

Alan uzmanları, örnek olay ve belgesel niteliğindeki görüntülerin hepsi okulöncesi öğretmenlerinin çalışma alanlarında yapılmıştır. Öğretmenler, öğrenciler ve ailelerin de katıldıkları bu ayrıntılı çalışmalar, yapımların büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Programlarda konuyu destekleyici öge olarak kullanılan görüntüler belgesel anlayışı ile yapılan çekimlerdir. Bu görüntüler uzman ya da sunucu konuşmaları üzerinde bulunmaktadır. Bu anlayış ve program içindeki gereklilikleri bu çekimlerin de tamamen stüdyo dışında gerçekleşmesini gerektirmiştir. Bebekler, şarkı söyleyen-oyunayan çocuklar gibi...

Örnek uygulamaların çekimleri de, tamamen okulöncesi eğitim veren okulların ilgili bölümlerinde (derslik, oyun odası, yemek salonu, müzik odası, spor salonu vb.) gerçekleştirilmiştir. Seçilen konuların gösterilerek, açıklanarak anlatıldığı bu bölümlerin stüdyo dışı çekimlerle gerçekleştirilmesi de doğaldır. Örneğin bir okul binasının nasıl olabileceği, resmin nasıl yapılacağı, çocuklara ritim duygusunun nasıl öğretilmesi, çocukların hangi yöntemlerle gözlenebileceği, ne tür oyunlar aracılığıyla hangi kavramların yerleştirilebileceği gibi konular örnek olaylarla gösterilmiştir. Bu çekimlerin çoğu, birden fazla kamera ile gerçekleştirilmiş, bu da yapım ve yapım sonrası çalışmalar açısından yoğun bir iş yükü getirmiştir. Kimi örnek olaylar, stüdyo ortamında çekilebilecek nitelikte de olsa, okulöncesi dönemindeki çocukların alışık oldukları ortamlardan çıkarıldığında verebilecekleri tepkiler, dikkat sürelerinin kısalığı ve kendi ortamlarına aşinalıkları gibi nedenlerle bu biçim tercih edilmemiştir.

Yapım öğelerinin süre açısından dağılımı ise şu özellikleri göstermektedir. Akademik uzmanların görüntüde olma süreleri daha fazladır. (%41.1) Bu durum, çoğu bilginin doğrudan uzman tarafından verildiğini göstermektedir. Kimi zaman sözel olarak etkili biçimde anlatılan konuların her zaman görüntüyle desteklenmesi gerekmez. Ayrıca uygulamada gerçekleşen veya olması gerekenlerin kuramsal altyapılarını da akademik uzmanlarca aktarılması gerekir. Örnek uygulamalar, önemiyle doğru orantılı olarak % 22.8 oranıyla ikinci sırada yer almaktadır. Alan uzmanı olarak programlarda yer alan yönetici ya da öğretmenlerin oranı 18.1 olarak üçüncü sırada görünmekle birlikte, bu sürenin onların sözel olarak deneyimlerini paylaştıkları süre olduğunu belirtmek gerekir. Öğretmenler, öğrencileriyle birlikte örnek uygulamaları gerçekleştiren, destekleyici görüntülerin bir kısmında yer alan kişiler olarak programda oldukça geniş bir yer tutmaktadırlar ki bu durum televizyon eğitim programlarının hazırlanmasındaki temel amaç olan bilgiyi destekleme, örnekleme açısından oldukça yararlı bir uygulama olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 2’de belirtilen yapım öğeleri süre dışında, gerçekleştikleri mekânlar açısından da önem taşıdıkları için, bu öğelere grafik-animasyonlar eklenmemiştir. Bu öğelerin dışında; 00:52:36 süreyle animasyon ve 00:20:26 süreyle grafik öğelerden de yararlanılmıştır. Bir etki yaratmak, bir düşünceyi, bir bilgiyi öğrencilere aktarmak için grafikler ve animasyonlar kullanılabilir. Animasyonlar aracılığıyla, gerçek yaşamda görüntülenmesi güç olaylar, süreçler görselleştirilebilir. OÖLP’ de bu biçimin kullanılmasına uygun olan ders, İnsan Anatomisi ve Fizyolojisi’ dir ve animasyon aracılığıyla oluşturulmuş anatomik yapı bilgileri bu dizide çok işlevsel olarak kullanılmıştır.

II. YAPIM ÖĞELERİ VE ÖĞRETİCİ AMAÇLARA UYGUNLUK

Araştırmada televizyon yapım öğelerinin televizyon eğitim programlarının hazırlanması aşamasında belirlenen öğretici amaçlarına hizmet edip etmediği de sorgulanmış ve sonuçlar çizelge 3’de verilmiştir.

	ÖĞRETİCİ AMAÇLARA UYGUNLUK							
	EVET		HAYIR		KODLANA MAZ		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
AKADE. UZ.	87	96.6	-	-	3	3.4	90	100
SUNUCU	38	95	2	5			40	100
ALAN UZ.	42	86	4	8	3	6	49	100
ÖRNEK UYG.	37	100	-	-	-	-	37	100
DRAMA	6	100	-	-	-	-	6	100

GRAFİK	45	93.7	-	-	3	6.3	48	100
ANİMASYON	3	50	-	-	3	50	6	100
HALK. KİŞ.	48	92.3	-	-	4	7.7	52	100
GÖRÜNTÜ	54	91.5	2	3.5	3	5	59	100
TOPLAM	360	93	8	2.1	19	4.9	387	100

Çizelge 3: TV yapım öğelerinin Öğretici Amaçlara Uygunluğu

Çizelgede yer alan sonuçlar, tüm yapım öğelerinin toplamda öğretici nitelik taşıma oranlarının oldukça yüksek (% 93) olduğunu göstermektedir. Buradan varılacak sonuç, televizyon yapım öğelerinin yalnızca programları renklendirmek ya da dikkat çekmek amacıyla değil, öğrencilerin anlatılan konuyu anlamalarını sağlamaya yardımcı olmak amacıyla kullanıldığıdır. Özellikle örnek uygulamalar başlığı, bu anlamda ayrı bir önem taşımaktadır. Bu başlık altında toplanan uygulamalar, kuramın uygulamaya nasıl dönüştüğünü, yaşanan örneklerle öğrencilere göstermeyi, uygulamaları yürüten öğretmenlerin deneyimlerini öğrencilere doğrudan aktarmayı amaçlamaktadır. Drama başlığındaki uygulamalar da benzer amaçla, örnek olayları canlandırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Animasyonun öğretici amaçlara katkısının kodlanamadığı % 50'lik oran, yapım biçimi olarak dikkat çekici olmakla birlikte, öğretici bir nitelik taşımayan estetik uygulamaları kapsamaktadır.

Röportaj yapılan kişiler; öğretmenler ve öğrenci velileri olarak saptanmıştır. Deneyimleri paylaşma ve fikir alış-verişi anlamında önemli bir işlev yüklenen röportajlar da, programların öğretici amaçlarına uygun biçimde kullanılmışlardır.

III. KİŞİLER

Televizyon eğitim programının sunuşunda, amacına uygun olarak değişik işlevler yüklenen kişiler kullanılabilir. Bu kişiler bir okulöncesi televizyon programı için; akademik uzman, sunucu, alan uzmanı olarak öğretmen ve okulöncesi kurumlarda yöneticilik yapan kişiler, halktan kişiler denebilecek öğrenci velileri ile oyuncular olabilir.

1. Kişilerin Cinsiyet Açısından Dağılımı

Araştırma kapsamındaki programlarda yer alan kişiler; cinsiyet ve sayı itibariyle çizelge 4'de verilmiştir.

KİŞİLER	KADIN		ERKEK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
AKADEMİK UZMAN						
PROFESÖR	23	9.7	9	3.8	32	13.5
DOÇENT	12	5.0	5	2.1	17	7.1
YARD.DOÇ.	11	4.6	20	8.4	31	13.0
ÖĞR.GÖR.	7	2.9	3	1.3	10	4.2
AK. UZMAN TOPLAMI	(53)	(22.2)	(37)	(15.6)	(90)	(37.8)
SUNUCU	16	6.7	24	10.1	40	16.8
ÖĞRETMEN	45	18.9	4	1.7	49	20.6
OYUNCU	9	3.8	7	2.9	16	6.7
RÖPORTAJ	30	12.6	13	5.5	43	18.1
TOPLAM	153	64.2	85	35.8	238	100

Çizelge 4: Akademik Uzman-Sayı ve Cinsiyet Dağılımı

Araştırma kapsamındaki televizyon programlarında yer alan kişi sayısı 238 olup, cinsiyet dağılımı açısından bakıldığında yaklaşık üçte ikisinin kadın (%64.2), üçte birinin ise (% 35.8) erkek olduğu gözlenmektedir. Bu Okulöncesi eğitimde görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunlukla kadın olmaları bu sayının artmasında etkindir.

Ancak akademik uzmanların tüm kademelerdeki kadın toplamı da (63) erkek akademisyen (37) toplamının yaklaşık iki katıdır. Buradan çıkan sonuç, programlarda yer alan uzmanların da çoğunlukla kadın olduğu, tamamına yakını kadın olan hedef kitle ile benzeşmiştir. Bir başka açıdan bakıldığında, okulöncesi eğitim alanında çalışanların çoğunlukla kadınlar olduğu söylenebilir.

2. Kişilerin Sunuş Açısından Değerlendirmesi

OÖLP televizyon eğitim programlarına katılan kişiler; konuşmaya hakimiyet, kendine güven, anlatım hızı, dili kullanım, vurgu, ses tonu ve beden dilini kullanımı başlıklarında değerlendirilmiş, değerlendirmeler başarılı, orta düzey ve başarısız olarak kodlanmıştır. Televizyon eğitim programlarında sunuş aşamasında görev alacak kişilerin, sade ve anlaşılır bir biçimde konuşmaları, beden dilini etkili kullanmaları, bilgi aktaracak olan uzmanların konularında yeterli olmaları ve bu yeteneklerini çeşitli yönleriyle kameralar karşısında gösterebilmesi öğreticilik açısından önemlidir. Ayrıca bir konuşmacının konuya hakim görünmesi, onun eğitim açısından güvenilir bir kaynak olduğunu göstermektedir. Araştırmada bu değerlendirmeler tek tek yapılmış olmasına karşın, bu çalışmanın sınırları içinde toplam rakamlar verilmiş ve bunlar çizelge 5’de gösterilmiştir.

KİŞİLER	Başarılı		Orta		Başarısız		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
AKADEMİK UZMAN	68	75.6	19	21.1	3	3.3	90	100
SUNUCU	37	92.5	2	5	1	2.5	40	100
ALAN UZMANI	41	83.7	8	16.3	-	-	49	100
HALKTAN KİŞİLER	39	90.7	4	9.3	-	-	43	100
OYUNCULAR	13	81.3	2	12.5	1	6.2	16	100
TOPLAM	198	83.2	35	14.7	5	2.1	238	100

Çizelge 5: Kişilerin Sunuş Açısından Başarı Değerlendirmesi

Çizelge 5’de en yüksek oranın % 83.2 ile başarılı grubunda yer aldığı görülmekte ve bu oranın tüm kişiler için yaklaşık oranlarda olduğu gözlenmektedir. Ancak tek tek kişi grupları açısından bakıldığında kimi farklılıklar ortaya çıkabilmektedir.

Akademik Uzman

Başarılı, orta ve başarısız olmak üzere üç başarı düzeyindeki değerlendirmeler içinde, %75.6 oranıyla “başarılı” grubunun en düşük oranda olduğu kişiler, akademik uzmanlar olarak görünmektedir. Düşük olmasına karşın, orta ve başarısız grubundaki %24.4’lük oran göz ardı edilmemelidir. Bu durum akademik uzmanların bir kısmının televizyon sunuşu konusunda deneyimi ya da eğitimi olmamasıyla açıklanabilir. Ayrıca program yapımcısının televizyon sunuşuna uygun olup olmadığı açısından uzman seçme şansı da sınırlıdır.

OÖLP televizyon eğitim programları üretim aşamasında, konusunda uzman olan kişiler, yani akademik uzmanlar (genellikle kitap yazarları ya da editörleri) programların bilimsel içeriklerinin sorumlusu olarak görev almaktadırlar. Bu görevin içinde çoğunlukla televizyon programlarındaki uzman sunuşları da yer almaktadır. Televizyon programlarındaki uzmanlar, programların bilimsel içeriklerinden sorumlu olan kişilerdir. Ancak bazı programlarda farklı uzmanlara da yer verilebilmektedir. Örneğin, Çocuk Edebiyatı program dizisinde kitabın da yazarı olan uzmanların yanı sıra Hilmi Yavuz gibi yazar-öğretmenler de televizyon programına katılmışlardır. Benzer şekilde Müzik Öğretimi dizisinde okulöncesi dönem çocuklarıyla ilgili çalışmalarını da olan tanınmış besteci Profesör Muammer Sun alan uzmanı olarak görev almıştır.

Sunucu

Programın bir bütün olarak algılanması, farklı yapımlarından oluşan veya farklı konuları içeren bölümler arası bağlantıların yapılması açısından sunucu önemli bir işlev yüklenmektedir. Bu açıdan sunucunun başarılı olması önemlidir ve araştırma kapsamındaki çizelge 5’de değerlendirilen sunucuların başarı değerlendirilmesi, programların genel başarısı anlamında önem taşımaktadır.

OÖLP’deki sunucular çoğunlukla profesyonel kişilerdir ancak kimi zaman akademisyenler de programlara sunucu olarak katılmışlardır. Bu kişiler kendileri için yazılan metinleri yorumlayarak programa katkıda bulunurlar. Bu durumda sunucuların ses tonu, vurguları, beden dilini kullanmaları ve görünüşleri önem kazanır. Bu anlamdaki değerlendirmelere bakıldığında, tüm kişiler içinde başarı oranlarının 92.5 ile en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Alan Uzmanı

Bu programlardaki alan uzmanları çoğunlukla şu anda öğretmen olan kişilerle okulöncesi kurumları yöneticileridir. Bu bölümde alan uzmanları doğrudan eğitim öğretimle ilgili deneyimlerini anlatarak programlara katılmışlardır. Örneğin bir sınıfta bilgisayar programlarının nasıl kullanılacağını öğretmen, bir barakanın nasıl okulöncesi eğitim veren bir sınıf haline getirildiğini okul yöneticisi anlatmıştır. Alan uzmanlarının seçiminde program yönetmeni belirleyicidir. Ancak yine de sınırlılıkları vardır. Örneğin öğretmenin deneyimini paylaşmak

isteyip istemesi veya televizyon sunuşuna yatkın olup olmadığı, veya alanda görevli öğretmen sayısının azlığı bu sınırlılıklardan bazılarıdır.

Alan uzmanlarının anlatım sorunu taşımadıkları, başarı oranlarının oldukça yüksek (% 83.7) olduğu saptanmıştır. Yalnızca kendi uygulamalarını anlatan bu kişilerin doğaçlama yaptıkları yani yazılı metinlerle sunuş yapmadıkları da düşünüldüğünde bu başarı düzeyi daha da anlamlıdır ve öğretimi desteklemeye katkısı büyüktür.

Halktan Kişiler

OÖLP televizyon eğitim programlarında, çocuk eğitimine ilişkin olarak halktan kişilerle (anne ve babalarla) çeşitli röportajlar yapılarak, ailedeki doğru ya da yanlış uygulamalar gündeme getirilerek tartışılmıştır. Anne ve babaların seçiminde konuşmaya istekli olmaları yani gönüllü katılım hedeflenmiş, programlarda yer alan röportajlar, örnek teşkil etmesi açısından çok sayıda röportaj arasından seçilmişlerdir. Bu grubunun başarı oranının % 90 dolayında olmasındaki en büyük etken budur.

Oyuncular

OÖLP televizyon eğitim programlarının drama bölümlerinde yer alan oyuncuların bir bölümü profesyonel kişiler veya konservatuar öğrencileri iken, bir bölümü amatör oyunculardır. Araştırma sırasında, oyuncuların orta düzeyde veya zayıf görüldüğü grubu amatörler oluşturmaktadır. Oyuncuların başarısı, dramaların başarısını, dolayısıyla öğretime katkısını etkileyeceğinden önemlidir. Bu bakış açısıyla grubun % 81.3'lük başarısı da önemlidir.

SONUÇ

OÖLP televizyon eğitim programları, AÖF televizyon programları arasında hedef kitle en homojen programlardır. OÖLP, öğrencileri kendi alanlarındaki temel bilgileri lise düzeyinde almış kişilerdir. Hedef kitlenin sınırlarının belli olması programların hazırlanışında bir avantajdır. Bu durum programda yer alan uzmanların (alan ya da akademik) ve sunucuların sunuşlarında hedef kitleye uygun bir dil kullanmalarını sağlamıştır. Bu etkenden dolayı da programlar daha anlaşılır, daha sıcak ve samimi olmuştur.

Hedef kitlenin kesin bir biçimde tanımlanabilmesi, programların biçimlerinde de etkili olmuştur. Dersler bir meslek edindirmeye yönelik olduğu için televizyon programlarında da daha somut konular ele alınmıştır. Bir okulöncesi öğretmeninden; öğrencilerine olumlu davranışlar kazandırması, soyut olayları anlatabilmesi, deneyler yapması, onlarla oyun oynayabilmesi, öğrencilerini iyi tanınması, onları tarafsız olarak değerlendirmesi beklenir. Bütün bunları sağlıklı olarak yapabilmesi için bilgiye, deneyime ve uygulamaya gereksinimi vardır. Kitaplardaki bilgiler ve okullardaki deneyimlerin yanı sıra televizyon eğitim programlarının bu projedeki temel işlevi öğrencilerin bu olanakları çok değişik akademik ve alan uzmanlarından almalarını sağlamak olmuştur. Kalabalık bir akademik uzman kadrosu bu programlarda yer almıştır. Ayrıca deneyimlerini öğrencilerle paylaşan öğretmenler, doğal ya da kurmaca örnek olaylar, değişik öğrenciler, değişik yerleşimlere sahip okullar OÖLP televizyon eğitim programlarında yer almıştır. AÖF Radyo-Televizyon Yapım Merkezi'nin tüm teknik yapım olanakları ve insan kaynakları da bu programlar için kullanılmıştır.

İçerik olarak bu düşüncelerle hazırlanan programların görsel sunumları ise, programlarda hedeflenen amaçlarla bağlantılıdır. Programın amacı bir davranışın benimsenmesi ve uygulanması ise o davranış akademik ve alan uzmanı tarafından anlatıldığı gibi, örnek olayların gösterilip, görüntülerle desteklenilmesi biçiminde olabilir. Öğrenmede görselliğin önemi tartışmasız olarak bilinen bir gerçektir. Görsel anlatım öğrenmeyi sağladığı için önemlidir. Bu gerçekten yola çıkılarak programların nasıl görselleştirildiğine bakıldığında, OÖLP televizyon eğitim programları, çekim mekanları açısından üç biçimde hazırlanmıştır. Bunlar; tümüyle stüdyoda hazırlanan programlar, stüdyo dışında hazırlanan programlar ve hem stüdyo hem de stüdyo dışında hazırlanan programlardır. Programların, ayrıntılı çalışmalar sonucunda hazırlandığı söylenebilir. Bu çalışmalar, stüdyoda sunucu ve uzmanların anlatımları ile başlayıp stüdyo dışında röportajlar, örnek olaylar, programı destekleyen görüntülerin çekimini kapsamaktadır. Öğrencilerin katıldığı örnek olayların çekimi doğal süreç içinde gerçekleştiğinden, uzun bir süre çalışması doğaldır. Çekim kurmaca yapıldığında oyuncu yönetimi, hatta çocuk oyuncu yönetimi de işin içine girmektedir. OÖLP için hazırlanan televizyon eğitim programlarında grafik ve animasyon kullanımı da gözlenmiş; anlatımı zor olan konularda çizim ve animasyonlardan yararlanılmış, tanımlar ve açıklamalar için yazılar kullanılmıştır.

Gayeski, "Programın sunuşunda; bölümler ve vurgulanacak noktalar, bütünlük içinde görsel olarak sunulmalı, konular objektif olarak ele alınmalı görsel ve sözel öğeler tekdüze olmamalı, bilgiyi destekleyici görsel ve sözel efektler kullanılmalı, temel bilgiler yakın çekimlerle ve basitleştirilmiş drama ya da tablolarla sunulmalı, programda karmaşık konular yer almamalı, metin hazırlanırken izleyicinin anlayacağı ortak bir dil kullanılmalı" diyerek OÖLP televizyon eğitim programlarındaki uygulamaların gerekliliğini vurgulamıştır. (4) Araştırma kapsamındaki programların içerik olarak öğreticiliğinin incelenmesi çok başka araştırmaları gerektirmektedir

kuşkusuz. Ancak bu araştırma kapsamındaki sonuçlarla da; sunuşta yer alan kişilerin televizyon sunuşu anlamındaki başarısının, görsel öğelerin kullanımının programları tekdüzelikten kurtardığı, anlatımı kolaylaştırdığını ve öğrenmeye doğrudan katkısı olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

1. Hızal, A. (1983) Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler. Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, s.57.
2. Şişman, M. (1999) Öğretmenliğe Giriş. PegemA Yayıncılık, Ankara, s.198.
3. Gayeski,D.M.(1983) School of Communication Ithaca Collage Omnicom Associaten. Prentice Hall. Inc., Englewood Clift, N.Jersey, s. 65
4. (Gayeski (1983) A.g.k. s. 55-56.